

CLOPOTUL 1933—1934. ARTICOLUL DE FOND — SEMNAL DE ALARMĂ ÎMPOTRIVA FĂSCIZĂRII ȚĂRII, PUTERNICĂ CHEMARE LA LUPTĂ ÎMPOTRIVA NEDREPTĂȚILOR POLITICE ȘI SOCIALE ALE ORÎNDUIRII BURGHEZO-MOȘIEREȘTI

VICTOR MAFTEI

Parafrazîndu-l pe marele cronicar moldovean aş spune că nu e o zăbavă mai plăcută pentru suflet și mai folositoare pentru minte decît aceea de a răsfoi filele îngălbenite de vreme ale colecțiilor de ziare și reviste. Sub colbul de aur al unor vremi de mult apuse dar pline de farmecul unor *dulci aduceri aminte, zac istoriile unor epoci, cu fapte scrise zi de zi și ceas de ceas și mai ales scrise în ceasuri de noapte de către trudiți gazetari și tipografi, oameni care poate niciodată nu s-au așezat la lucru cu gîndul de a lăsa posterității operele lor, ci mai degrabă, au făcut-o pentru a servi prezentul vremurilor frămîntate pe care le-au trăit înregistriindu-se într-un sistem sau intrînd în conflict cu el.*

De nicăieri nu cred că poate fi mai bine descifrată problematica complexă a unei epoci decît din presa vremii respective. Ziarul trăiește o zi — se spune adeseori. Da, trăiește o zi dacă-l raportăm numai la evenimentele prezentului respectiv. Dar ziarul nu poate fi și nu este ceva efemer ci este o eternitate pentru eternitate, cu valori spațio-temporale de mare interes, un mijloc din care generațiile ce vin după noi vor avea totdeauna de descifrat și de învățat. Nu cred în alternativa renunțării la serviciile ziarului, ale presei scrise, așa cum prognozează unii specialiști în mas-media invocînd ofensiva și ascensiunea televiziunii, a celorlalte mijloace de informare bazate pe electronică. Nici n-ar merita ziarul o asemenea soartă măcar pentru faptul că o colecție de ziare — atît de încărcată cu evenimente și fapte tulburătoare prin bogăția lor și mesajul ce-l cuprind, este mult mai la îndemînă decît elementele de înregistrare fonografice sau vizuale.

Ziarul ca orice act de cultură se naște într-un anumit moment al istoriei ca o necesitate mai mult sau mai puțin solicitată de clasele societății. Spuneam mai înainte că ziarul înfățișează cel mai fidel frămîntările și zbuciumul unei epoci. E și cazul ziarului Clopotul din întreaga sa existență. Am cercetat — în lumina adevărului expus mai sus — doar un segment din această existență în măsură să argumenteze cu pregnanță veridicitatea celor afirmate : anii de început de apariție — 1933—1934, ani care au marcat puternic istoria Europei, îndeosebi, și firește și a țării noastre cu evenimente ce aveau să se răsfrîngă deosebit de dureros în perioada ce a urmat.

Nici nu e nevoie să răsfoim toate paginile Clopotului acelor ani pentru a ne da seama ce probleme a frământat epoca respectivă, ce atitudine și în ce direcție a acționat ziarul E suficient să cercetăm articolele de fond care — așa cum s-a obișnuit dintotdeauna — pun în prim plan în fața cititorilor problemele cele mai ardente.

Ce crez și-a înscris și a urmat Clopotul acelor ani în hățișul unor evenimente politice complicate în vremurile tulburi ale anilor '30 din secolul nostru? Să răsfoim așadar colecția îngălbenită de vreme dar deosebit de bogată a ziarului. Articolele de fond din Clopotul acelor ani se înscriu pe două direcții fundamentale de acțiune care au format coloana vertebrală a întregii sale publicistici: 1. chemarea maselor la luptă prin toate mijloacele împotriva fascismului, a fascizării țării și a războiului; 2. demascarea politicii de exploatare de către regimul burghezo-moșieresc și lupta împotriva nedreptăților acestui regim.

De altfel, în chiar articolul de fond din numărul 1 al ziarului de vineri 30 iunie 1933 intitulat simplu „Clopotul“, într-un text scris cu litere aldine cu multe sublinieri se arată: „Clopotul are un crez și va lupta hotărât fără a cunoaște șovăirea și nici târguiala pentru înfăptuirea lui. O mână de oameni lipsiți de răspundere morală au otrăvit ani de-a rândul sufletele cinstite dar necunoscătoare a realităților. Ei au sădit ura de rasă și au cultivat-o trăgând numeroase foloase. Astăzi aceiași oameni caută să capteze mulțimea pentru cea mai greșită dintre idei — hitlerismul. Pentru a arăta pericolul în toată goliiciunea lui apare Clopotul“.

În următorul număr (2 din 7 iulie 1933) în articolul de fond intitulat „Rostul nostru“ ideea este dusă mai departe: „Clopotul are un scop bine determinat — lupta împotriva hitlerismului bolnav și sălbatec. Mărturisim că primirea ce ni s-a făcut la apariția primului număr și speranțele ce s-au pus în Clopotul ne-au entuziasmat. Noi ne-am trasat drumul și deviza... Jurnalul nu este o pagină dintr-o carte, ci o acțiune“.

Este, fără îndoială, acest crez izvorât din politica partidului comunist, aflat în acei ani în ilegalitate, dar care a știut să îmbine, în mod înțelept, folosirea presei legale cu cea ilegală — Clopotul constituind o elocventă dovadă în acest sens — crez care a fost urmat cu fidelitate în toți anii de existență ai ziarului.

Articolele de fond ale ziarului Clopotul din anii 1933—1934 sînt scrise în cea mai mare parte de către directorul — și fondatorul său — Scarlat Calimachi sau alte personalități ale vremii. Sînt articole ofensive, dense, bine argumentate, frumos titrate și puse în pagină, culese în cele mai multe cazuri cu literă distinctă, de obicei cu aldine, pe formate diferite, ceea ce atrage privirea și atenția cititorului. În mod obișnuit, articolele de fond se referă la fascism sau la fărâdelegile regimului burghezo-moșieresc. Cînd e vorba de fascism se acționează în două direcții: a) demascarea sa ca ideologie ce otrăvește conștiința maselor; b) chemare la acțiuni hotărîte pentru respingerea ei. Încă din numărul 3 (14 iulie 1933) sub titlul „Cine este Hitler?“, ziarul prezintă un portret (însoțit de o caricatură) al conducătorului partidului național-socialist german — Adolf Hitler: „Are figura ovală, fruntea lată și încrețită, nasul lung și

ascuțit. O mușată a la Charlot umbrește buzele sale fine și subțiri. Gîtul său e scurt, masiv și puțin unsuros așa cum îl au de obicei gutoșii. Admîri curajul acestui demagog. Îți pierzi răsufierea ascultîndu-l, vîzîndu-l *cum se agită, cum se îndoie, cum se torturează ridicînd mina dreaptă pînă în plafon, strîngînd pumnii ca și cum ar fi vrut să sugrume un adversar.*“

Hitler pregătește dezlănțuirea unui nou război! — iată strigătul Clopotului anilor 1933—1934. Articolele de fond ale ziarului — inspirate evident din uriașul efort al partidului comunist pentru a bara calea fascismului războinic — atrag atenția, adeseori în mod parcă profetic, asupra catastrofei ce se pregătea pentru omenire, cheamă energic și stăruitor la acțiune pentru a pune stavilă cursei demențiale a lui Hitler. Iată ce scria ziarul în articolul de fond „Pericolul fascist“ din numărul 13 din 22 septembrie 1933 : „Pericolul fascismului reacționar devine mereu mai amenințător. Acum caută să pătrundă în Austria, la noi și în alte state din Europa. Nu ne mai putem irosi energia ținînd cuvîntări frumoase și redactînd proteste. Trebuie să acționăm căci nu se poate ști dacă mîine nu va fi prea tîrziu“. În alt articol intitulat „Dictatorul morții“ (nr. 17 din 20 octombrie 1933), N. D. Cocea scria : „Hitler plămădește un nou război mondial... un război sîngeros, un război de gaze, un război care va mutila milioane de oameni. Dar nebuliei lui trebuie să i se pună stavilă“.

Iată chemarea din alt articol de fond (nr. 13 din 3 noiembrie 1933) intitulat „La marginea prăpastiei“ semnat de Scarlat Calimachi : „Astăzi sîntem din nou în preajma unui război. Dictatorii reacțiunii, conducători ai fascismelor de diferite culori pregătesc, încetul cu încetul, tinerele generații pentru realizarea unui nou conflict sîngeros. Masele proletare nu mai au timp de pierdut. Omenirea este la marginea prăpastiei : încă o mișcare cît de neînsemnată și se va prăbuși într-un haos înfiorător“.

Ce chemare la acțiune putea fi mai limpede decît aceasta ?

Azi după ce au trecut atîția ani de la marea conflagrație care a fost cel de-al doilea război mondial, ne putem da și mai bine seama cît de îndreptățită era chemarea Partidului Comunist Român — exprimată și prin coloanele ziarului Clopotul — de a se uni eforturile întregului popor pentru a se pune capăt ascensiunii fascismului, războiului. Dar dacă cei ce trebuiau să audă n-au auzit sau nu au vrut să audă, omenirea a fost nevoită să plătească un greu tribut de sînge, cu zeci de milioane de vieți omenеști. Ceea ce ar putea da de gîndit și astăzi popoarelor lumii căci și acum, ca și în vremurile tulburi ale anilor 1933—1934, așa cum scria Clopotul nr. 10 în articolul „Calea adevărată“ : „Spre firmamentul Europei se înalță încet nori groși de fum negru și galben. Asemenea unor aripi uriașe, a unor păsări stranii și prevestitoare de nenorociri, ei taie văzduhul în lung și lat, întunecînd parcă cu știință, lumina. E fumul greoi al sutelor, am putea zice al miilor de uzine din Europa în care se făuresc arme, obuze și gaze. Cuvîntul DESTUL rostit de milioane de glasuri ar cutremura văzduhul lumii iar capitaliștii dornici de un trai îmbelșugat și tihnit ar renunța la fabricarea tunurilor și gazelor.“

Să mai adăugăm aici și acum, că un eventual război mondial, în condițiile tehnicii militare moderne de astăzi ar însemna o catastrofă, de atâtea ori multiplicată, față de ultimul război mondial care a secerat zeci de milioane de vieți omenești și a distrus bunuri materiale de valori care, practic, nici nu s-au putut calcula ? Că fiecare locuitor al Europei poate fi ucis de peste 100 000 de ori, cu explosibilul existent ?

Iată de ce emițind judecăți de valoare în această privință, apreciem cu atât mai mult chemarea limpede la rațiune a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, către toți conducătorii de state de a pune capăt înarmărilor, îndeosebi înarmărilor nucleare, conflictelor locale care se pot extinde, pregătirilor unui nou război mondial.

O altă direcție fundamentală de acțiune a Clopotului în primii ani ai existenței — ca de altfel și în cei imediat următori — a fost demascarea în toată goliciunea sa, a nedreptei orînduirii burghezo-moșierești. Numai simpla înșiruire a titlurilor articolelor de fond ne oferă o imagine asupra virulenței cu care gazetarii Clopotului acelor ani s-au ridicat împotriva exploataților, abuzurilor, nedreptăților : „Căderea Babilonului“, „Vremuri pre-revoluționare“, „Procesul ceferiștilor“, „Un sat cu ciini rîioși“, „Baba se pieaptănă“, „Lipitorilor României“, „În săptămîna patimilor“, „Dictatura“, „Teroarea democrației românești“ ș.a. la care menționăm, la sfîrșitul înșiruirii, tocmai pentru a-i sublinia însemnătatea, titlul „Catapeteazma României s-a cutremurat“ (nr. 54 din 30 sept. 1934) sub care titlu Clopotul a luat o atitudine fermă, printre primele ziare din țară, împotriva arestării unui grup de luptători din Comitetul Național Antifascist din sectorul 2 negru din Capitală la sediul din strada Foișor nr. 9, printre care se afla și tovarășul Nicolae Ceaușescu și care luptători „timp de o oră au opus o dîrză rezistență cu toate că nu erau înarmați decît cu hîrtie și creion ca oameni ce veniseră la ședința săptămînală de sector.“ „Dar întrucît tema aceasta face subiectul unui referat aparte în cadrul comunicărilor noastre, nu vom insista asupra amănuntelor.

Era vremea cînd se judeca vestitul proces al ceferiștilor de la Grivița. Număr de număr, Clopotul și-a informat cititorii asupra mersului procesului, demascînd samavolniciile autorităților. Șirul acestor articole au pornit cu „Căderea Babilonului“ (nr. 5 din 28 iulie 1933) în care se arăta : „În babilonul burgheziei moșierești, se judecă de cîteva zile, procesul muncitorilor de la atelierele căilor ferate din Calea Griviței. Cîteva zeci de muncitori, după luni de chinuri suferite, sînt aduși în fața unui consiliu de război. Niște indivizi în uniforme strălucitoare, cu sufletele reci, cu pumnii grei, și-au luat sarcina de judecători între oameni... Treziți-vă proletari ai fabricilor, ai cîmpurilor, ai gîndului ! Uniți-vă și porniți lupta, fără cruțare, împotriva celor mari și cu mîinile mînjite de sîngele vostru. Ceasul a sunat. Babilonul burgheziei stă gata să se prăbușească.“

Articolul, așa după cum se știe, a fost socotit subversiv și, pe baza denunțului făcut de avocatul Jean Constantinescu, un cuzist notoriu, di-

rectorul ziarului *Scarlat Callimachi* a fost chemat în fața Tribunalului Botoșani pentru a da socoteală. La 30 august, *Clopotul* a apărut cu următorul text, masiv, pe 5 coloane, cules cu corp 20 (literă mare) : „Pentru acțiunea de apărare a mulțimii celor obișduiți, pentru îndemnul la solidarizarea muncitorimii românești și de pretutindeni, pentru adevărul spus despre sîngeroasele incidente de la atelierele C.F.R. Grivița, directorul nostru dl. *Scarlat Callimachi* a fost condamnat de către Tribunalul Botoșani la un an închisoare, 10 000 lei amendă și un an interdicție. Justiția s-a pronunțat. Vom continua lupta pentru dreptate.“

Societatea românească din anii 30 ai secolului nostru, bazată pe exploatarea și asupra maselor muncitoare, pe nedreptate și umilință a fost zguduită de puternice convulsii sociale. Apărînd uneori într-un tiraj de-a dreptul impresionant, difuzat în întreaga Moldovă și în alte zone ale țării, *Clopotul* a dat glas sentimentelor de revoltă ale celor mulți, majoritatea articolelor sale de fond fiind un puternic rechizitoriu la adresa conducătorilor țării de atunci. Articolul „Un sat cu cîini rioși“ (nr. 12 din 15 septembrie 1933) este deosebit de virulent în această privință. Cîtăm : „România noastră „mare“ este, din păcate, astăzi mai mult ca oricînd, un sat cu cîini rioși. Pe cînd țaranul gîtit de dări, de camătă și de capriciile samavolnice ale reprezentanților puterii, se zbate în cea mai cumplită mizerie, unii domnișori... se plimbă în limuzine scumpe, alături de consoartele lor, împodobite de blănuri și giuvaeruri de preț, scuipîndu-și disprețul asupra mulțimii uluite de nerușinarea lor. Pe cînd muncitori sînt asasinați, codoșii, cămătarii, jefuitorii bunului public își agonisesc averi, și-și depun o bună parte, în seifurile băncilor din străinătate. De aceea, orice român necăjit, batjocorit, schingiuit are dreptul să se întrebe, și nu în taină ci la lumina zilei, cît va mai dura această tiranie a celei mai abjecte imoralități ?“

În „Baba se piaptănă“ (nr. 15 din 6 oct. 1933) ziarul exprimă credința în lupta și victoria proletariatului. „Ura răspîndită de rahiticii cu crucea încîrligată în frunte prinde rădăcini adînci ; sărăcia înnebunește și pe cel mai liniștit dintre oameni ; toată nesocotința, toată necinstea, toată prostia celor mari trezesc în sufletele celor amărîți sau chinuiți, o dorință nestrămutată de răzbunare. Baba se piaptănă, dar ceasul revoluției va suna curînd, curînd de tot.“

Curajul de a demasca tarele societății capitaliste, a abuzurilor autorităților pînă la cel mai înalt nivel este una din trăsăturile esențiale și de mare notorietate ale *Clopotului* acelor vremuri. Un caz doar : atacînd camarila regală (în articolul de fond „Lipitorile României“, nr. 18 din 27 oct. 1933), ziarul demască parvenitismul celor din preajma familiei regale astfel : „Lupescu-tatăl din misit al unor proxeneți supravegheați de poliție a ajuns părintele camarilei românești. Și aceasta grație „mascotei“ lui : frumoasa Elena, cu părul de culoarea aurului vechi“. (Ați sesizat, firește, că e vorba de tatăl Elenei Lupescu, pe atunci întreținuta regelui Carol al II-lea).

În fața unor asemenea argumente care prezintă de la sine ziarul *Clopotul* ca un puternic instrument de luptă împotriva nedreptăților re-

gimului burghezo-moșieresc, împotriva ascensiunii fascismului și pregătirii unui nou război, se cuvine să apreciem la adevărata valoare curajul, pasiunea revoluționară cu care gazetarii Clopotului acelor ani au participat, cu pana, cu sufletul și cu mintea, pe baricadele luptei pentru dreptate socială, pentru asigurarea independenței și suveranității patriei amenințată de hidra fascistă. Le-a fost firește, în permanență, călăuză și îndemn partidul comunist, vrerea sa de desrobire a poporului, de făurire a unei vieți mai bune pentru cei ce muncesc cu brațele și cu mintea. Visul acesta s-a împlinit în anii socialismului. Mulți însă dintre gazetarii și publiciștii care au scris în Clopotul acelor ani nu mai sînt printre noi. Drept este ca acum la împlinirea unei jumătăți de secol de la apariția ziarului să le apreciem cum se cuvine activitatea, să-i omagiem, să ne angajăm că vom purta, prin vreme, făclia luptei pentru dreptate, pentru înălțarea patriei pe culmile de progres și bunăstare înscrise în Programul Partidului Comunist Român.